

VIII KONFERENCJA GÓRSKA

„OTWARTE SZLAKI”

**Standardy dostępności w terenach górskich –
jak je wdrażać w praktyce?**

dr Stanisław Francuz

Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich

Jelenia Góra 8-9 października 2025

POJĘCIE DOSTĘPNOŚCI - DEFINICJA

Dostępność (ang. accessibility) – szerokie pojęcie używane do opisanego stopnia, w jakim dany system może być używany przez możliwie dużą grupę ludzi. W przeciwieństwie do użyteczności jako „łatwości użycia” czy ergonomii użytkowania, dostępność oznacza „możliwość skorzystania” ze strefy, obszaru, miejsca lub właściwości danego systemu.

Inaczej dostępność – synonimy

W naszym słowniku wyrazów bliskoznacznych języka polskiego dla słowa dostępność znajduje się **łącznie 88 synonimów**. Synonimy te zostały podzielone **na 7 różnych grup znaczeniowych**.

POJĘCIE DOSTĘPNOŚCI - DEFINICJA

Synonimy korespondujące z dostępnością turystyczną to:

» **bezpośredniość**, » bezproblemowość, » bycie zrozumiałym,
» czas, w którym miejsce lub usługa są gotowe do użytkowania
» czytelność, przystępność, prostota, » dyspozycyjność, » jasność,
» jednoznaczność, » klarowność, zrozumiałość, przejrzystość

» komunikatywność, » konkretność

» możliwość dojścia, dotarcia, dostania się, możliwość zdobycia, osiągnięcia
czegoś, osiągalność

» nieskomplikowanie, » powszechność, » prostota, » przystępność, »
wyrzistość, » zrozumiałość

Dostępność przestrzenna wiąże się z retoryką sprawiedliwości społecznej,
walki z wykluczeniem społecznym i zapewnianiem równości szans
(Keeling 2009).

POJĘCIE DOSTĘPNOŚCI

Dostępność turystyczna będzie dotyczyć następujących składowych turystycznych:

A). Dostępność:

1. Do atrakcji turystycznych i miejsc;
2. Do transportu i komunikacji z miejsca zamieszkania do atrakcji;
3. Do tras, ścieżek, szlaków turystycznych;
4. Do Infrastruktury około turystycznej (gastronomicznej, noclegowej, sanitarnej);
5. do Informacji (punkty it, mapy, przewodniki, www, aplikacje, kampanie promocyjne)
6. Ekonomiczna (turystyka kosztuje);
7. Do wsparcia, pomocy (asystentura – działania systemowe).

DOSTĘPNOŚĆ

Grupy docelowe

Osoby ze szczególnymi potrzebami

- osoby z niepełnosprawnościami;
 - rodziny z dziećmi;
 - seniorzy;
- osoby wykluczone ze względów ekonomicznych;
- szkoły specjalne, integracyjne i NGO-sy działające na rzecz tych grup.

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Współczesny człowiek staje przed wyzwaniem **nieustającej adaptacji do zmieniających się warunków życia**. Dynamiczne przemiany społeczne, kulturowe, ekonomiczne, technologiczne są stale definiowane na nowo. Pewne i bezpieczne punkty odniesienia są bardzo istotne szczególnie dla osób niepełnosprawnych (Sztompka 2005). Wszelkie zmiany, wahania, **wymagają wciąż aktualnego poznania rzeczywistości**, przystosowań i kompromisów (Ossowski 1999, Doroba 2010). **Zjawisko wykluczenia, alienacji może prowadzić do osłabienia więzi, kontaktów i depresji**. Według współczesnego dyskursu adaptacyjnego nawet ludzie zdrowi mają także problem z nadążaniem za zmianami i przystosowaniem się do nich. W przypadku osób niepełnosprawnych proces ten musi zostać jeszcze bardziej zintensyfikowany (Francuz 2022).

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Niepełnosprawność jest zjawiskiem niejednoznacznym. Mimo wielu prób i sposobów zdefiniowania i postępu w perspektywie widzenia „niepełnosprawnego” oraz daleko idących w tym kierunku rewolucyjnych zmian, którego sposób definiowania zmienił się w sposób znaczący, w dalszym ciągu nie wypracowano jednej, uniwersalnej definicji.

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Zmiany w pojmowaniu niepełnosprawności są odbiciem przemiany w podejściu do osób z niepełnosprawnością i obejmują poglądy na istotę i jej uwarunkowania, kryteria klasyfikacji i diagnozy, możliwości rozwoju, cechy osobowości, społeczne kompetencje oraz możliwości normalizacji i społecznej integracji osób z niepełnosprawnością (Maciarz, 1989, s. 26; por. też: Janiszewska-Nieścioruk, 2000; Kowalik, 2005; Janiszewska-Nieścioruk 2003, Maciarz, 2006; Chrzanowska, 2015; Janiszewska-Nieścioruk, 2012; Herberger i in., 2015, Wiliński, 2010; Twardowski, 2018).

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Wielość kierunków badań i refleksji nad niepełnosprawnością owocuje mnogością teorii dotyczących różnych jej aspektów: od ściśle biologicznych po wyłącznie społeczne. Teorie te korespondują z trzema głównymi modelami niepełnosprawności: **biomedycznym (medycznym), funkcjonalnym (interakcyjnym) oraz społecznym (socjopolitycznym)**. Te trzy umysłowe (meta-) reprezentacje zjawiska niepełnosprawności różnią się między sobą istotnie w wielu punktach (dysertacja S. Francuz 2022).

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Alina Zajadacz wskazuje także na model ekonomiczny, który jest zbliżony do modelu geograficznego i koncentruje się na tworzeniu podaży i pobytu w turystyce osób niepełnosprawnych.

Funkcjonowanie człowieka we współczesnym świecie, w dobie globalizacji i **próby zdefiniowania zjawiska niepełnosprawności**, opieki, zdrowotnej, opieki społecznej w świetle starzenia się społeczeństwo i znalezienie właściwego i zrozumiałego na całym świecie sposobu opisu funkcjonowania człowieka z jego niepełnosprawnością było w okresie XX wieku i jest nadal na dużym wyzwaniem w 3 dekadzie XXI wieku..

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO). Opracowany przez nią ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health – Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia) opisany został jako zintegrowany biopsychospołeczny model funkcjonowania i niepełnosprawności.

Rodzaje niepełnosprawności:

Wielość klasyfikacji: (Grzegorzewska 1964, Dykcik, Chrzanowska, 2015, , Sękowska, Fontainea).

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z 15 lipca **2003 roku**, ze zmianami w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności dla celów orzecznictwa, wprowadziła w § 32 punkt 1 **dwanaście rodzajów niepełnosprawności** i symbole, w których przypadku wydawane są orzeczenia o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności istotne dla funkcjonowania osób w rolach społecznych.

Pro turystyczne klasyfikacje opracowali: Kołodziejczyk, Zdrożny, Zajadacz, Klementowski, Marak, Wyrzykowski.

Na podstawie Karty Praw Osób Niepełnosprawnych, wg której

„...za osoby niepełnosprawne uznaje się „osoby, których sprawność fizyczna, psychiczna czy umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi”

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Aktualnie obowiązująca definicja niepełnosprawności w Polsce została określona w Ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych w 1997 roku. Określa ona *„niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu w szczególności powodującą niezdolność do pracy”* (Ustawa o rehabilitacji zawodowej).

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Ze względu na różne podejście w poszczególnych modelach do niepełnosprawności, jak i wielość, i różnorodność klasyfikacji osób z niepełnosprawnościami, **w metodologii audytów tras i opracowywania dostępności szlaków przyjąłem następującą klasyfikację:**

za (Zajadacz, Klementowski, Marak, Wyrzykowski, Grabowski, Milewska, Stasiak).

1. Niepełnosprawność ruchową;
2. Niepełnosprawność narządu wzroku (niewidzący i niedowidzący);
3. Niepełnosprawność słuchu i/lub mowy;
4. Niepełnosprawność intelektualną;
5. Schorzenia metaboliczne i wewnętrzne (cukrzyca, choroby krążeniowe, nowotwory, otyłość);

PROJEKTOWANIE UNIWERSALNE

Istotnym elementem doświadczania niepełnosprawności jest środowisko życia (Żółkowska 2016). Dzieje się tak poprzez **codzienne funkcjonowanie w domu, kulturze, społeczeństwie i pracy**. Ma tu znaczenie stopień jakości i niezależności życia osób z niepełnosprawnościami. Spora grupa osób z niepełnosprawnościami, zwłaszcza sprzężonymi poprzez źle zaprojektowane środowisko i przestrzeń społecznego funkcjonowania (brak wind, podjazdów, dostosowanych toalet, sygnałów i instrukcji głosowych, podpisów) może obniżać możliwości samodzielnego funkcjonowania i bycia zależnym od innych (Claire, Rob 2003; Garbat, 2015; Wysocki, 2015; Zając, 2012).

PROJEKTOWANIE UNIWERSALNE

Przez ostatnie dekady XX i XXI wieku oprócz kierunku medycznego i praktyk rehabilitacyjnych, które miały na celu przygotowanie osób z niepełnosprawnościami do zastanego środowiska (nieprzygotowanego dla OzN) **zaczął rozwijać się kierunek nastawiony na projektowanie i organizację środowiska na równych prawach i dostępności dla wszystkich.**

Największą rolę odegrały tu liczne akty prawne, które stały się podstawą projektowania przestrzeni dla wszystkich (**design for all**), Nową ideę określono **jako projektowanie uniwersalne**. Według Kowalskiego chodziło o **uwzględnienie najszerzej grupy odbiorców bez konieczności adaptacji i dostosowywania**. Celem było zmniejszenie stygmatyzacji osób z niepełnosprawnościami i wg. Małgorzaty Chusteckiej realizacja równości, uczestnictwa w życiu społecznym, szeroko rozumianej dostępności (transportu, usług, budownictwa, technologii informacyjnych, przestrzeni).

PROJEKTOWANIE UNIWERSALNE

Istotę koncepcji projektowania uniwersalnego opisują następujące zasady (The Principles 2012, za Zólkowska 2016):

- identyczne zastosowanie,
- elastyczność użycia,
- prosta i intuicyjna obsługa,
- dostępność i czytelność informacji,
- tolerancja dla błędów,
- niski poziom wysiłku fizycznego,
- odpowiednie wymiary i przestrzeń.

PROJEKTOWANIE UNIWERSALNE

Według Żółkowskiej idea projektowania uniwersalnego wymaga skupienia się **nie tylko na potrzebach, ale także na tożsamości i „unormalnianiu ludzi”** (Krause 2005; Żółkowska 2004). Kolejnym aspektem jest **związek pomiędzy projektantami** (wiedza, kompetencje eksperckie, inżynieryjne) **a odbiorcami i doświadczeniem użytkowników, dla których powstaje przedmiot działań projektantów** (osoby z niepełnosprawnościami, sprawni, rodzice z dziećmi, seniorzy). Imrie zaproponował koncepcję **„empatii projektowania”** czyli **wychodzenia z biura projektowego i zanurzaniu się w życiu, środowisku, postawach, doświadczeniach i marzeniach przyszłych użytkowników** (Imrie 2011, 2014; Landwehr 2007).

PROJEKTOWANIE UNIWERSALNE

Badacze wskazują także na różne **zagrożenia przy projektowaniu uniwersalnym**. Jednym z nich jest **komercjalizacja i mechanizm wolnorynkowy**, którym nie zawsze przyświeca działanie prospołeczne tylko ekonomiczny zysk. Stawiane jest tu pytanie, kto powinien nadzorować, dofinansowywać, aby działanie miało charakter projektowania uniwersalnego.

Na ile możliwa jest interwencja państwa, prawa i grup społecznego oddziaływania, aby zapewnić sprawiedliwy i równy dostęp do uniwersalnego środowiska życia? Projektowanie uniwersalne jest bardzo złożonym i relacyjnym zjawiskiem, wymagającym dalszych badań z jednoczesnym wykorzystaniem nowych technologii i właściwym zaangażowaniem postaw społecznych wobec przestrzeni dla każdego (Żółkowska 2016).

TURYSTYKA

Historia turystyki (czasy antyczne - uzdrowiska, Marko Polo - Chiny, krucjaty XI - XII w., XVII – XIX w. wyjazdy naukowe, religijne, handlowe (Londyn, Rzym, Paryż, Amsterdam, Wenecja, Padwa, Bolonia, Turyn).

Wiek XX to eksplozja turystyczna. **Lata 1950 - 2019** to największy rozwój podróży i turystyki na świecie. To także rozwój badań naukowych nad turystyką, powstanie biur podróży i dynamiczny rozwój środków transportu (kolej, autokary, linie lotnicze, statki wycieczkowe), usług hotelarskich (pensjonaty, hotele, hostele, apartamenty), usług przewodnickich, usług żywieniowych (restauracje, bary, kawiarnie) oraz systemów sprzedaży i rezerwacji wykorzystujących nowe technologie, w tym internet. Liczba turystów w latach **1950 z 25 mln** osób wzrosła do **808 mln osób w roku 2005** r. Wpływy z turystyki w tym okresie powiększyły się **z 2,1 mld USD do 682,7 mld** tj. ponad trzystukrotnie (materiał WTO – Światowa Organizacja Turystyki, za Marak, Wyrzykowski 2010). Po 2021 stan turystyki wrócił do okresu przed covidowego. Nastąpiła jednak zmiana kierunków i rodzajów turystyki (indywidualna bardziej niż zbiorowa)

TURYSTYKA

Turystyka osób z niepełnosprawnościami stała się już powszechnym zjawiskiem społecznym, głównie w krajach cywilizacji zachodniej. Podobnie w Polsce nikt już sobie nie wyobraża zamknięcia i izolacji tej grupy społecznej. Wręcz przeciwnie następują bardzo intensywne działania inkluzyjne poprzez turystykę.

Inkluzja społeczna jako efekt dostępności turystycznej i pozytywnego zjawiska socjospołecznego

- A. Więzi i kapitał zaufania społecznego jako element wsparcia;**
- B. Autonomia, emancypacja i samostanowienie na szlaku;**
- C. Empowerment jako pokłosie dostępności;**
- D. Dostępność jako element sprzyjający integracji społecznej.**
- E. Inkluzja społeczna grup zagrożonych wykluczeniem**

Dostępność turystyczna tras górskich dla osób z niepełnosprawnościami na terenie Polski

Metodologia oceny i wyznaczania miejsc i tras (audyty dostępności)

Polska jest bardzo atrakcyjnym obszarem jako kierunek turystyczny. Celem artykułu jest wykazanie dostępności poszczególnych miejsc atrakcji turystycznych na obszarach gór w Polsce dla osób o różnych dysfunkcjach i niepełnosprawnościach. W niniejszym artykule podjęto analizę dostępności - audyt, (braku barier) ocenę stopnia trudności tras, ocenę zaplecza i infrastruktury (punkty it, toalety) dla osób z różnymi niepełnosprawnościami, w tym dla osób na z niepełnosprawnością ruchową, wzrokową, słuchową i intelektualną w stopniu lekkim.

Na wyniki projektu składa się próba 29 tras z 6 województw: dolnośląskiego, małopolskiego, opolskiego, podkarpackiego, śląskiego i świętokrzyskiego.

Badania i weryfikację tras zrealizowano w latach 2016-2019.

Badania z lat 2021 -2022 pozwalają wyznaczyć kolejne 20 tras w/w województwach.

Dostępność turystyczna trasy górskich dla osób z niepełnosprawnościami na terenie Polski

Trasy podzielono na 3 stopnie trudności *, **, *** .

Ze szczególnym uwzględnieniem problemów z motoryką ruchu osób z niepełnosprawnościami (wózkowicze, seniorzy, mamy z małymi dziećmi na wózkach). Osoby z innymi dysfunkcjami, w tym niewidzący, niesłyszący, którzy mogą np. pokonywać trasy bardziej skomplikowane np. na szelkach w asystenturze.

Stopień z jedną * to trasy łatwe i w pełni dostępne do samodzielnego pokonywania przez osoby z niepełnosprawnościami liczące do 5 km i do 10 m przewyższenia, nie wymagające wsparcia asystenta. Takich tras w górach w zasadzie nie ma.

Stopień z dwiema ** to trasy górskie od 5 do 10 km i z przewyższeniami do 50 m, wskazana pomoc asystenta.

Stopień z trzema *** to trasy górskie po wyżej 10 km i przewyższeniami powyżej 50 m konieczna pomoc asystenta

Dostępność turystyczna trasy turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami na terenie Polski

Dostępność turystyczna trasy górskich dla osób z niepełnosprawnościami na terenie Polski

**Ankieta - audyt dostępności obiektów, tras , wydarzeń dla osób z dysfunkcjami do
Przewodnika Polska bez barier 700 tras...**

(Osoby na wózkach, niewidzące, niesłyszące, z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, inne (seniorzy, cukrzyca, choroby serca, astma), rodzice z małymi dziećmi.

Kraj	Polska	Uwagi
Województwo	Dolnośląskie	
Powiat	Średzki	
Gmina	Miękinia	
Miasto/Miejscowość	Brzezina	
Rodzaj TRASY, Wydarzenia/ Górska, nizinna, miejska, podziemna, wodna, wydarzenie	nizinna	
Dojazd /komunikacja, rodzaj, MPK, PKP, auto, Metro, inne		Wskazać dostępność
NR Trasy wg przewodnika nr wg powiatów (nr rejestracyjne)	DSR 23A	
Nazwa Trasy	Trasa nadodrzańska – do Pałacu Brzezina	
Liczba km	6 km	
Stopień trudności *, **, ***	Trasa łatwa *	

Dostępność turystyczna trasy górskich dla osób z niepełnosprawnościami na terenie Polski

Dostępna dla wózków	+	
Dostępna dla niewidzących	+	
Dostępna dla niesłyszących	+	
Dostępna dla OzN intelektualną w stopniu lekkim		
Dostępna dla innych grup w tym seniorzy, rodziny,	+	
Pomoc Asystenta Tak/Nie	NIE	
Nachylenie, podjazdy, liczba w metrach przewyższenia , długość podjazdów lub zjazdów	nie	
Inne utrudnienia	NIE	
Na trasie: sklepy,	Tak	
Na trasie: miejsca odpoczynku	Tak	
Na trasie: baza żywieniowa	Tak	
Na Trasie toalety WC, dla OzN	Tak	
Na trasie: Punkty IT	Nie	
Na Trasie oznaczenia szlaku	Tak	
Na Trasie: opisy, mapy		
Trasa weryfikowane	TAK	
Przez OzN wózek, niedowidzącą, niedosłyszącą	3 x Tak	
Info typu qr kod, www, prowadzący po trasie	Tak/nie , nazwa	
Inne UWAGI do Trasy		

Dostępność turystyczna tras górskich dla osób z niepełnosprawnościami na terenie Polski

Podczas weryfikacji tras turystycznych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami oprócz 27 tras górskich dodaliśmy 2 trasy wodne w górach.

1. Na Dolnym Śląsku – spływ do Barda Nysą Kłodzką
2. W Małopolsce – spływ Dunajcem tratwą ze Sromowców Niżnych do Szczawnicy.

Trasy wodne mają także *** stopień trudności i wymagają asystentury.

Dostępność turystyczna tras górskich dla osób z niepełnosprawnościami na terenie Polski

Jak się poruszają osoby z dysfunkcjami?

- pieszo,
- na wózkach,
- na handbajkach,
- na rowerach
- w uprząży asystenckiej,
- z laską,
- są wnoszone.

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Województwo dolnośląskie

I.	Województwo dolnośląskie	pasmo górskie xxx	liczba Km tam i z powrotem xxx	Trudność trasy xxx	przewyższe nie xxx	Infrastruktura, IT, WC, xxx
1.	Karpacz - Kopa - Śląski Dom	Sudety-Karkonosze	2 km	***	50 m	TAK
2.	Do Wodospadu Szklarki	Sudety-Karkonosze	1 km	**	7 m	TAK
3.	Świeradów - wyciągiem do Schronisko PTTK na Stogu Izerskim – Świeradów	Sudety-Izerskie	1,5 km 100 m + 7,3km	**	wyciąg	TAK
4.	Z Jedliny do Pałacu Jedlina	Sudety - Wałbrzyskie	5km	**	120 m	TAK
5.	Po Arboretum w Wojślawicach	Sudety-Wzgórza Niemczańskie	2 km	**	40 m	TAK
6.	Z Miedzogórza na Marię Śnieżną	Sudety- Masyw Śnieżnika	12 km	***	300 m	TAK
7.	Spływ do Barda Nysą Kłodzką - Trasa wodna	Ziemia Kłodzka	8 km	***	10 m	TAK
8.	Podziemia Osówki	Góry Sowie	2,3 km	**	5 m	TAK
9.	W kopalni w Nowej Rudzie	Góry Bardzkie	1 km	**	10 m	TAK
10.	Od Czochy do zapory	Pogórze Izerskie	3 km	***	20 m	TAK
11.	Do Jaskini Niedźwiedziej	Sudety - Masyw Śnieżnika	2,4 km	***	35 m	TAK

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo dolnośląskie

Z Kopy do Śląskiego Domu

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo dolnośląskie

Równia pod Śnieżką

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo dolnośląskie

Równia pod Śnieżką

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo dolnośląskie

Do wodospadu Łomniczki

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo dolnośląskie

Po Arboretum w Wojstawicach

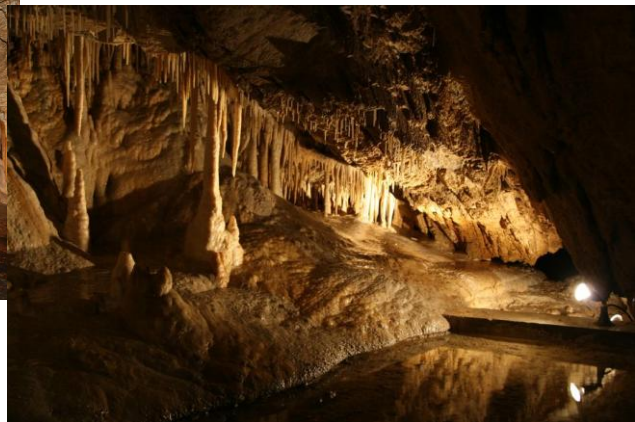
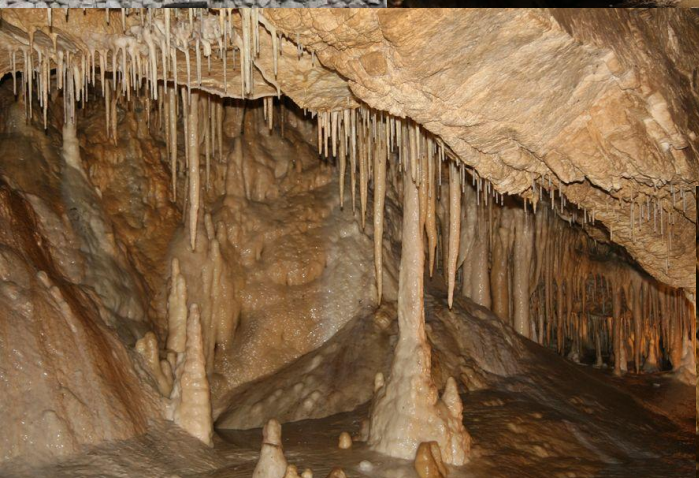
Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo dolnośląskie

Po Arboretum w Wojstawicach

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Województwo dolnośląskie

W jaskini Niedzwiedziej

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo dolnośląskie

Na Marię Śnieżną

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo dolnośląskie

Od Zamku Czocha do zapory

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo dolnośląskie

***Z Karpacza do schroniska nad Łomniczką
– planowana trasa***

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Województwo małopolskie

V.	małopolskie	xxxxx	Km	***	przewyższeni a	xxx
1.	Z Polany Pisanej do Morskiego Oka	Tatry	20,6	***	990 m	TAK
2.	Dolina Kościeliska	Tatry	10,6 km	***	50 m	TAK
3.	Na Gubałówkę - kolejką	Tatry	3 km	***	18 m	TAK
4.	Zakopane - po Krupówkach	Tatry	12 km	***	178 m	TAK
5.	Bochnia - w kopalni soli	Pogórze Karpackie	400 m	**	3m	TAK
6.	Wieliczka - w kopalni soli	Pogórze Wielickie	300 m	***	0	TAK
7.	Spływ Dunajcem	Pieniny	12,5 km	***	0	TAK
8.	Po Szczawnicy - do źródła	Pieniny	5 km	***	154 m	TAK
9.	Gubałówka – butorowy Wierch	Zakopane	3 km	**	6 m	TAK

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Województwo małopolskie

Dolina Prądnika

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo małopolskie

Spływ Dunajcem do Szczawnicy

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo małopolskie

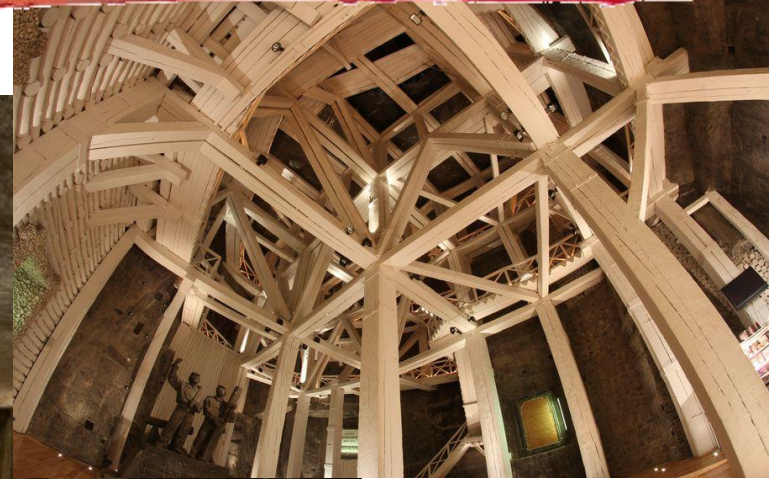
Na Gubałówkę

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo małopolskie

Do Morskiego Oka

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo małopolskie

U św. Kingi w Wieliczce

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Województwo małopolskie

Jezioro Czorsztyńskie

***Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski
Województwo małopolskie***

Kościół w Dębnie Podhalańskim

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo małopolskie

Szczawnica

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo małopolskie

Wąwóz Homole

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski województwo opolskie

III.	opolskie	xxxxx	xxx	xxxx	xxx	xxx
1.	Po Głuchołazach - do uzdrowiska	Sudety – Góry Opawskie	5 km	***	20m	TAK
2.	Z Prudnika do klasztoru (Lasku)	Sudety – Góry Opawskie	7,2 km	***	51m	TAK

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Województwo podkarpackie

II.	podkarpackie	lokalizacja	długość	***	Przewyższenia	Infrastruktura
1.	Po Sanoku - park i zamek	Bieszczady	2 km	**	10m	TAK
2.	Skansen Budownictwa w Sanoku	Bieszczady	2 km	**	5m	TAK
3.	Po półwyspie Polańczyk	Bieszczady	5,2 km	***	40m	TAK
4.	Nad zaporą w Solinie	Bieszczady	1,2 km	***	15m	TAK
5.	Przełęcz Wyżniańska - Bacówka pod Małą Rawką	Bieszczady	2,6 km	**	20m	TAK

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Województwo podkarpackie

Nad Soliną – na zaporze

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Województwo podkarpackie

Po Polańczyku

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Województwo podkarpackie

Do baczówki pod Małą Rawką

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Województwo podkarpackie

Skansen w Sanoku

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Województwo śląskie

IV.	śląskie	xxx	xxx	***	xxx	TAK
1.	Na zamek w Olsztynie	Wyżyna Karkowsko Częstochowska	1,6 km	***	138m	TAK
2.	Po Wiśle	Beskid Śląski	11,2 km	**	158m	TAK

Razem 2 tras

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Województwo świętokrzyskie

	świętokrzyskie	xxxxxx	xxx	xxxx	xxx	xxx
1.	Na Święty Krzyż	Góry Świętokrzyskie	5,3 km	***	98m	TAK

Razem 1 tras

GÓRY DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ 2024 - EDYTACJA GÓRY II

Projekt pt. Cykl wyjazdów turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami pt. „Góry Dolnego Śląska bez barier”, w ramach projektu UMWD, ze środków PFRON „Rok 2024 rokiem gór otwartych dla wszystkich”.

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

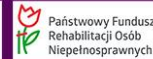
Partnerzy medialni

GÓRY DLA OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ 2024

Projekt - Cykl wyjazdów turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami pt. "Sudety bez barier", w ramach projektu UMWD „Rok 2024 rokiem gór otwartych dla wszystkich”, dofinansowany ze środków PFRON

Partnerzy medialni:

**DOLNY
ŚLĄSK**

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich

PROGRES

fot. W. S. Francuz

**DOLNY
ŚLĄSK**

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich

**DOLNY
ŚLĄSK**

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich

PROGRES

fot. W. S. Francuz

**DOLNY
ŚLĄSK**

Państwowy Fundusz
Rehabilitacji Osób
Niepełnosprawnych

Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich

Studium Przypadku Europa i Świat

Strefy doskonale przygotowane pod względem dostępności:

Alpy – Austria, Szwajcaria, Niemcy, Francja, Włoch, Słowenia,

Skandynawia (Szwecja, Norwegia),

Pireneje – Andora

- *Orle gniazdo – wjazd kolejką na platformę*
- *Twierdza Konigstein – wjazd Windą*
- *Pilates – wjazd kolejką zębatą*
- *Trasy nad J. Garda, Como, Maggiore*
- *Przejazd koleją retycką po Alpach*
- *Chamonix*
- *Jaskinia Postojna - Słowenia*
- *Geiranger - Norwegia*
- *Lodowiec Brigsdal - Norwegia*

Studium przypadku Europa i Świat

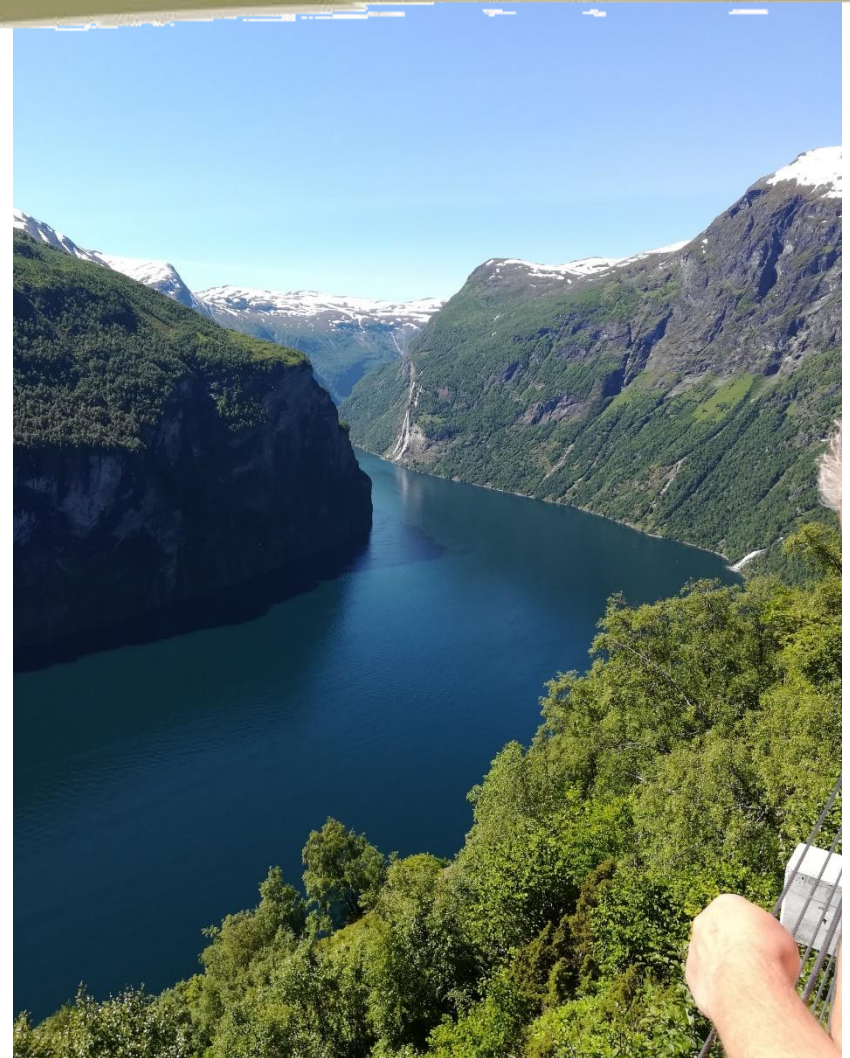
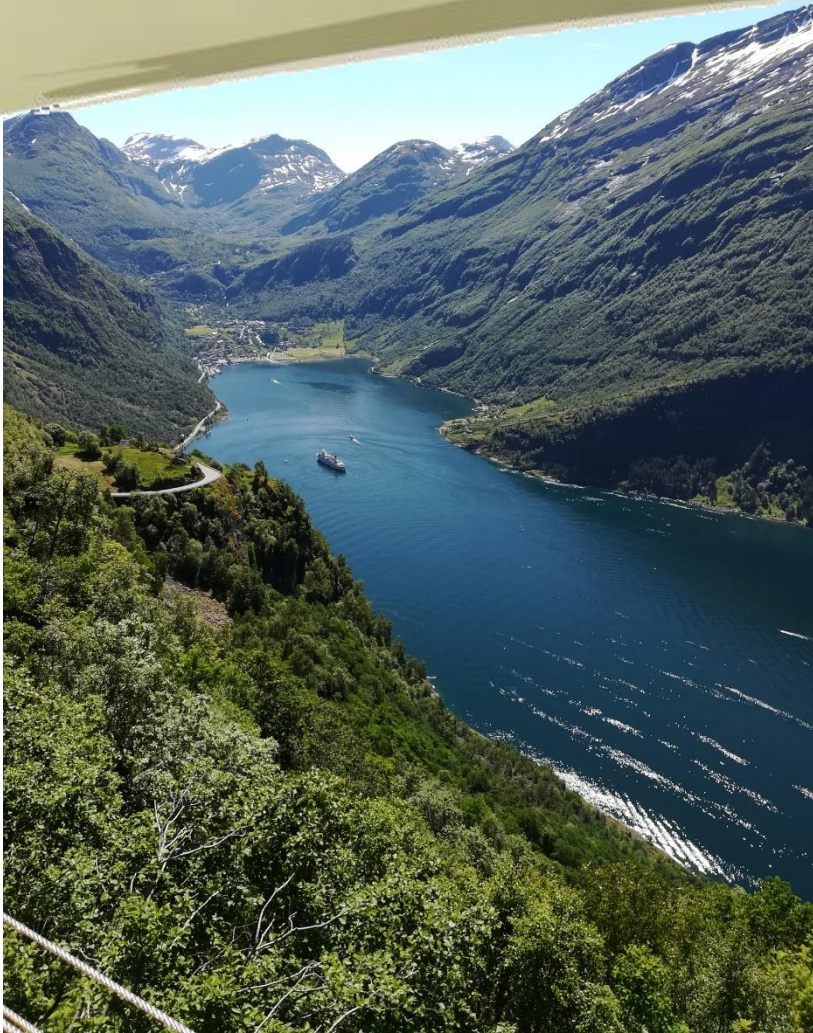
Lodowiec Briksdal- Norwegia

Studium przypadku Europa i Świat

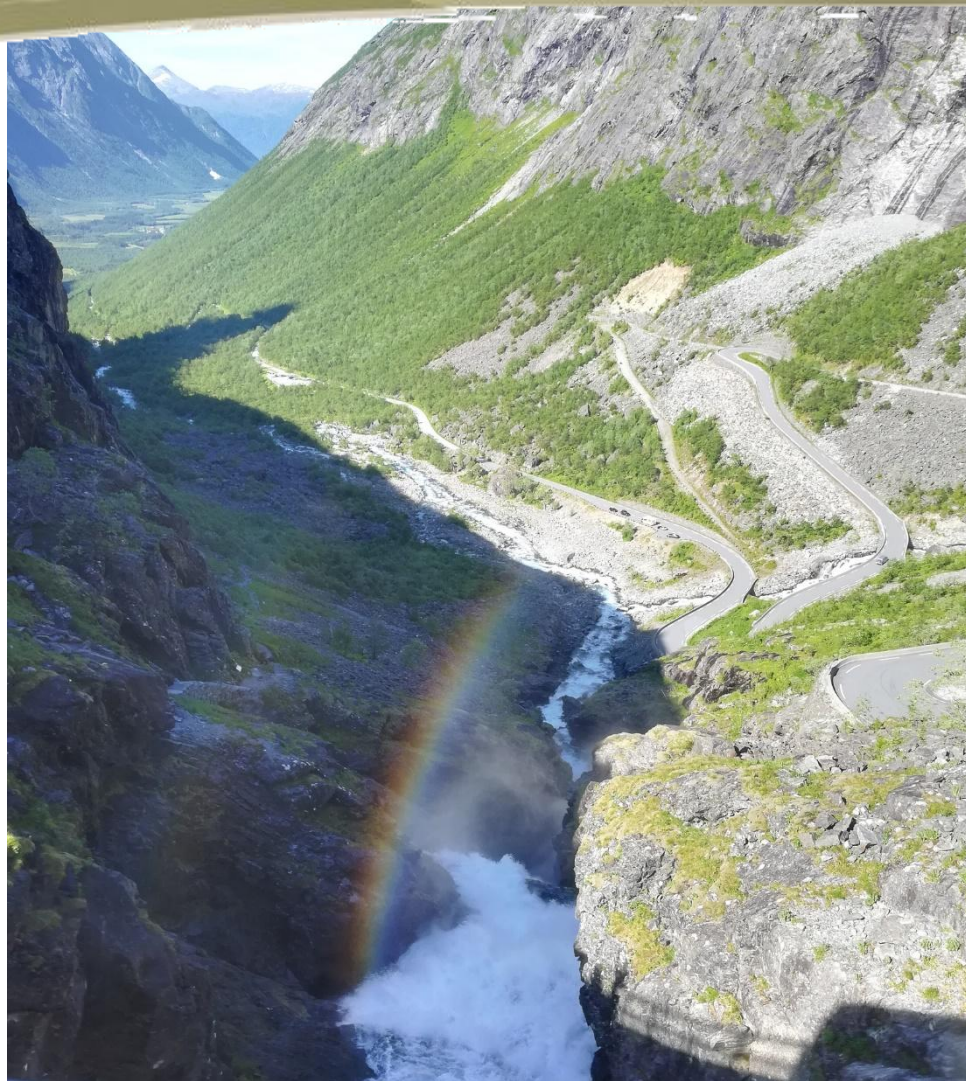
Lodowiec Briksdal- Norwegia

Studium przypadku Europa i Świat

Droga Orłów – Geiranger fiord - Norwegia

Studium przypadku Europa i Świat

Droga Troli - Norwegia

Studium przypadku Europa i Świat

Skocznie narciarskie

Studium przypadku Europa i Świat

Alpy - Schareck 2600 m n.p.m.

Studium przypadku Europa i Świat

Alpy - herbaciarnia

Studium Przypadku Europa i Świat

Alpy - Pilatus

Studium przypadku Europa i Świat

Alpy - Neuschwanstein

Studium przypadku Europa i Świat

Alpy – kolejką retycką do Sankt Moritz z Tirano

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

Dostępne czy nie?

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

Dostępne czy nie?

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

Dostępne czy nie?

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

Dostępne czy nie?

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

Dostępne czy nie?

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

Dostępne czy nie?

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

Dostępne czy nie?

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

Dostępne czy nie?

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

Dostępne czy nie? Aiguille du Midi (3842 m n.p.m.)

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Podsumowanie i wnioski

Dostępne czy nie? Lodowiec Hintertux

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

Dostępne czy nie? Zugspitze (2962 m n.p.m.)

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski Podsumowanie i wnioski

Dostępne czy nie? Zugspitze (2962 m n.p.m.)

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

- Nierównomierny rozkład **tras** dostępnych dla OzN na terenie gór Polskich,
- Największe nasycenie i przystosowanie posiad woj. dolnośląskie i małopolskie
- Powiązane jest to z uwarunkowaniami przyrodniczymi, historycznymi oraz współczesnym zaangażowaniem administracji, samorządów w pozyskanie środków, w tym z UE, na dostosowanie tras, w tym w budowanie punktów IT, WC (dostępnych dla OzN).
- Ważnym elementem jest **budowanie świadomości społecznej i administracji**, dotyczących potrzeb przystosowania nowo wyznaczanych tras z uwzględnieniem tej grupy docelowej (ok 5,5 mln obywateli Polski to osoby z dysfunkcjami), **projektowanie uniwersalne, audyty terenowe z udziałem zainteresowanych.**
- W opracowaniu pomięto miasta uzdrowiskowe na terenie gór i przedgórza (w zasadzie wszystkie spełniają wymogi przystosowania dla OzN i tu także dominuje woj. dolnośląskie z 10 uzdrowiskami w Sudetach.

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

A. Jako niezbędne jest opracowanie standardów dostępności, jako elementu dobrych praktyk dla osób ze szczególnymi potrzebami (osoby z niepełnosprawnościami, seniorzy, dzieci).

Opracowanie wzorcowego dokumentu do audytów tras górskich, miejskich, wodnych, podziemnych dla osób z niepełnosprawnościami i o różnych potrzebach. Jako dalsze prace.

B. Kontynuacja prac nad dostępnością w terenie, w tym:

- wspieranie inicjatyw lokalnych w udostępnianiu przestrzeni turystycznej (w tym finansowe NGO, JST),
- wspieranie dostępu do informacji, w tym publikacji skierowanych do w/w grupy odbiorców, np. przewodniki, foldery, aplikacje, mapy.
- promocja i wsparcie w korzystaniu z udostępnionych tras i miejsc w obszarach górskich.

C. Unia Górską, jako koncepcja unifikacji rozwiązań dotyczących infrastruktury turystycznej gór średnich dla potrzeb OzN. (podpisanie porozumienia na konferencji) DSL, MPŁ, PKP, ŚLA, list intencyjny w trakcie).

D. W dalszej przyszłości proponowałbym, aby unia została rozszerzona o Wyżyny Lubelską, Krakowsko-częstochowską i pojezierza pomorskie i mazurskie.

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

Co daje dostępność turystyczna?

- A. Budowanie więzi i kapitału zaufania społecznego jako elementu wsparcia;
- B. Budowanie **autonomii, emancypacji i samostanowienie** danej grupy;
- C. **Empowerment** – wzmacnianie, usamodzielnianie, wsparcie;
- D. **Integrację społeczną**;
- E. Inkluzję społeczną i walkę z wykluczeniem.
- F. **Pełnienie ról Społecznych i zawodowych przez OzN**

Jest szansą na humanistyczne widzenie bez stygmatów „INNEGO” w społeczeństwie „Sprawnych” w XXI wieku.

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

Podsumowanie i wnioski

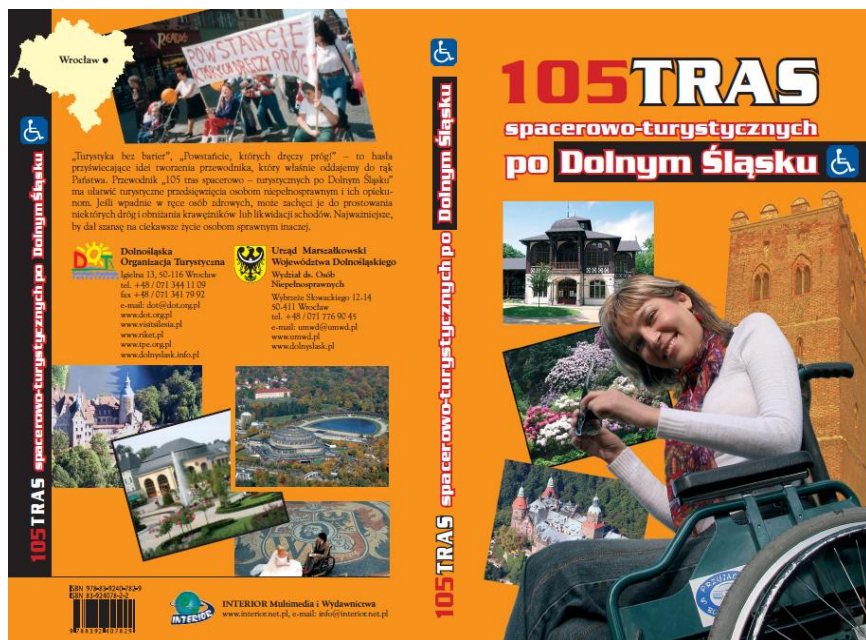
***W przygotowaniu prezentacji wykorzystano:
materiały naukowe z dysertacji oraz badania własne
autora z licznych artykułów***

***Foto: Stanisław Francuz, Marcin Francuz, Wiktor
Francuz, Marta Francuz,***

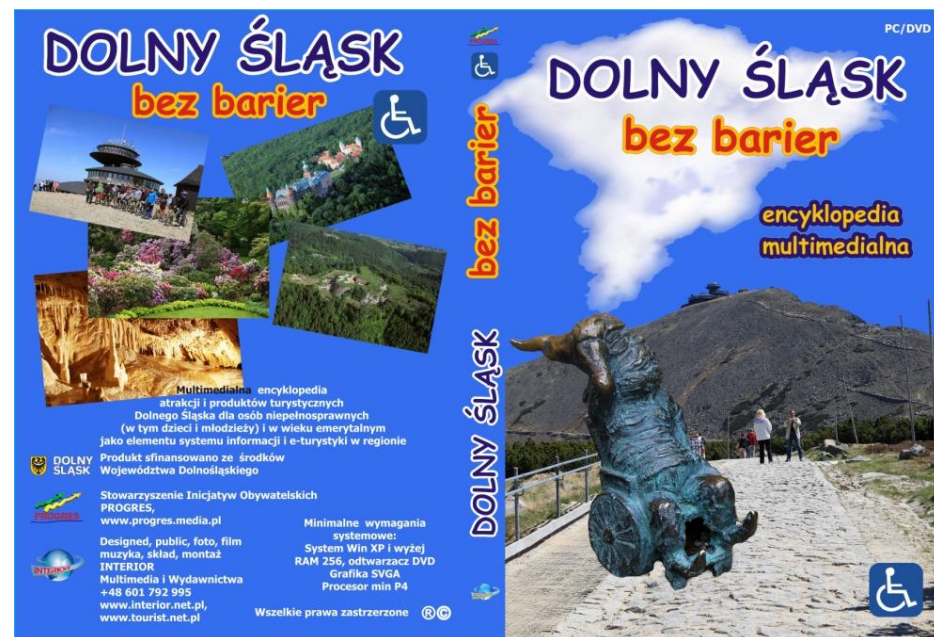
***Foto z archiwum fundacji Ładne Historie,
Stowarzyszenia Wrocław bez barier, od Ryszarda
Kuczyńskiego.***

Foto z KKN Wrocław

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski POLECANE

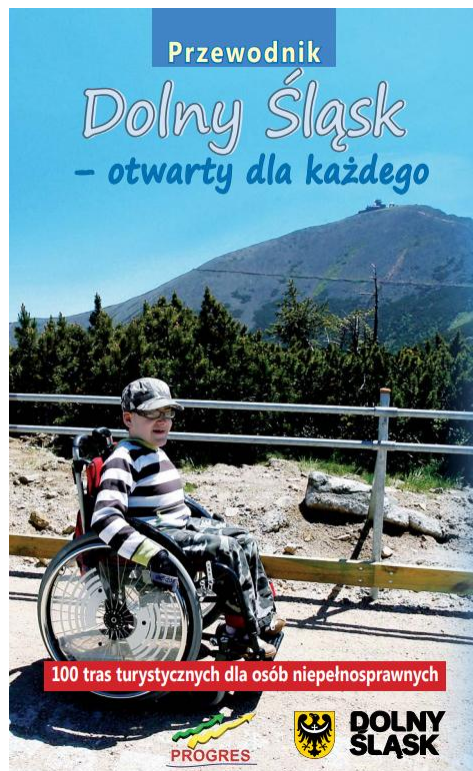

2004 - 2008

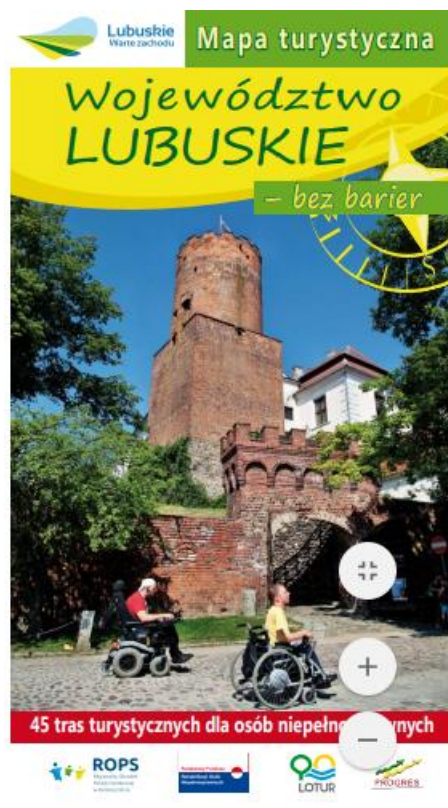

2010

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski POLECANE

2014

2016-2018

2018

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski POLECANE

**POLSKA
bez barier**

STANISŁAW FRANCUZ – geograf, fotograf, filmowiec, wykładowca i ekspert d/s turystyki, instruktor przewodnictwa i ochrony przyrody PTTK. Autor licznych przewodników po Polsce dla osób niepełnosprawnych. Twórca i realizator wydawnictw multimedialnych na CD i DVD, serwisów WWW, folderów i książek o tematyce turystycznej. Przewodnik turystyczny po Dolnym Śląsku. Przewodnik Sudecki. Pilot wycieczek turystycznych. Doktorant na Wydziale Pedagogiki DSW we Wrocławiu. Na filmowaniu, fotografii i podróży w kraju i zagranicą spędził średnio 2/3 roku.

MARTA FRANCUZ – studentka V roku Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. Pilotka wycieczek turystycznych. Autorka wielu opracowań promocyjnych dla Dolnego Śląska, Wielkopolski i Lubuskiego oraz Polski. Korektor tekstów do folderów i publikacji turystycznych m.in. Zima na Dolnym Śląsku, Dolny Śląsk dla dzieci i młodzieży, Atrakcje Dolnego Śląska i Dolny Śląsk z lotu ptaka, Wielkopolska bez barier. Pasjonatka gór, łąk, szczytów, uczęszczająca na pianino. Nie potrafi się nudzić – „Po co traćć czas, gdy mogę poznać świat i ludzi?”

MARCIN FRANCUZ – student Politechniki Wrocławskiej – Mechanika i Budowa Maszyn specjalność Inżynieria Lotnicza. Fotograf i filmowiec, wolontariusz w stowarzyszeniu PROGRES. W firmie Interior Multimedia i Wydawnictwa autor zdjęć, filmów (z lotu ptaka) i tekstów do opracowań, wydawnictw książkowych, filmowych, multimedialnych z zakresu turystyki i promocji regionów Polski. Żeglaz, motorowodniak, pasjonat turystyki, motocykli i gry na gitarze.

WIKTOR FRANCUZ – uczeń VI LO we Wrocławiu, wolontariusz, pasjonat wycieczek turystycznych i przyrody. Sternik jachtowy i motorowodniak. Z aparatem fotograficznym w rękach już od 10 roku życia. Autor wielu zdjęć do wydawnictw w firmie INTERIOR. Współautor fotografii i filmów do przewodnika turystycznego pt. „Dolny Śląsk – otwarty dla każdego – 100 tras turystycznych dla osób niepełnosprawnych”. Województwo Wielkopolskie bez barier 70 tras – Asystent w reportażach filmowych i transmisjach TVONLINE.

Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich
PROGRES
55-120 Oborniki Śląskie, ul. Dworkowa 44/4
www.progres.media.pl

Projekt współfinansowany ze środków PFRON

ISBN 978-83-930088-5-8

www.bezbarier.turystyka.pl

Przewodnik

Przewodnik

**POLSKA
bez barier**

500 tras turystycznych
dla osób niepełnosprawnych

**Szanowni Państwo
Drodzy Wózkowicze, W-skiersi!**

Oddajemy w Wasze ręce przewodnik turystyczny pt. „POLSKA bez barier - 500 tras turystycznych dla osób niepełnosprawnych” w wersji wielonarzędziowej (przewodnik, mapa, DVD, WWW, aplikacja) ze szczególnym przeznaczeniem dla wózkowiczów. Poprzez tę publikację chcemy pokazać miejsca i trasy oraz walory turystyczne Polski. Przewodnik ma inspirować i zachęcać do aktywnego wypoczynku oraz udziału w życiu społecznym i na turystycznym szlaku. Weryfikacja miejsc i ich dostępność zajęła nam prawie 7 miesięcy. Liczne wyprawy w teren były konieczne, aby sprawdzić i potwierdzić przydatność tras dla tej grupy turystów.

Opisane trasy mają długość od 1 do 30 km i mogą być przemierzane pieszo, na rowerze, czasami kajakiem oraz na wózkach inwalidzkim. W związku z tym, że pojęcie osoby niepełnosprawnej jest bardzo szerokie i obejmuje wiele dysfunkcji, staraliśmy się w tej publikacji opracować trasy ze szczególnym nastawieniem na osoby na wózkach, dla których krawężnik bez podjazdu czy duże nachylenie drogi jest barierą. Trasy zamieszczone zostały zweryfikowane w terenie i można powiedzieć, że jeśli wózkowicz sobie poradzi, to osoby z innymi dysfunkcjami także.

Wybierając trasy, myśleliśmy również o seniorach, którzy z uwagi na wiek są z reguły mniej sprawni. Chcemy, aby ta publikacja pozwoliła im korzystać z dobrodziejstw i walorów turystycznych Polski. Powinna być inspiracją do aktywności ruchowej i rekreacji na świeżym powietrzu dla tych wszystkich, którym zdrowie nie pozwala na duży wysiłek i wycieczki w ekstremalnych warunkach, a którzy chcą nadal korzystać z uroków natury.

Zapraszamy do Polski – regionu bez barier!

2016

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski POLECANE

**DOLNY
ŚLĄSK**

**Przewodnik
turystyczny**

dla każdego

180 tras turystycznych dla osób niepełnosprawnych

2021

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski

POLECANE

dr Stanisław Francuz –

Geograf, fotograf, filmowiec, wykładowca i ekspert d/s turystyki, instruktor przewodnictwa i ochrony przyrody PTTK. Autor licznych przewodników po Polsce dla osób z niepełnosprawnościami. Twórca i realizator wydawnictw multimedialnych na CD i DVD, serwisów WWW, folderów i książek o tematyce turystycznej, Przewodnik turystyczny po Dolnym Śląsku, Przewodnik Sudecki, Pilot wycieczek turystycznych. Doktor nauk społecznych. Na filmowaniu, fotografii i podróżach w kraju i zagranicą spędza średnio 2/3 roku.

mgr Marta Blankiewicz –

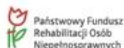
Absolwentka Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu i Uniwersytetu Wrocławskiego. Pilotka wycieczek turystycznych. Autorka wielu opracowań promocyjnych dla Dolnego Śląska, Wielkopolski i Lubuskiego oraz Polski. Korektor tekstów do folderów i publikacji turystycznych m.in. Zima na Dolnym Śląsku, Dolny Śląsk dla dzieci i młodzieży, Atrakcje Dolnego Śląska i Dolny Śląsk z lotu ptaka, Wielkopolska bez barier. Pasjonatka gór, zagłębionych i szczytów. Nie potrafi się nudzić – „Po co tracić czas, gdy mogę poznać świat i ludzi? Dziś szczęśliwa zona i mama dwóch córeczek.

Wiktor Francuz –

Student Politechniki Wrocławskiej we Wrocławiu. Wolontariusz, pasjonat wycieczek turystycznych i przyrody. Sternik jachtowy i motorowodniak. Z aparatem fotograficznym w rękach już od 10 roku życia. Autor wielu zdjęć do wydawnictw w firmie INTERIOR i stowarzyszeniu Progres. Współautor fotografii i filmów do przewodnika turystycznego pt. Dolny Śląsk – okazy dla każdego – 100 tras turystycznych dla osób niepełnosprawnych. Województwo Wielkopolskie bez barier 70 tras... Współautor przewodnika Polska bez barier – 500 tras... Asystent w reportażach filmowych i transmisjach TVONLINE.

Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich
PROGRES
55-120 Oborniki Śląskie, ul. Dworcowa 44/4

Projekt dofinansowany przez Samorząd
Województwa Dolnośląskiego ze środków PFRON

www.progres.media.pl
www.bezbarier.info.pl

PRZEWODNIK

Dolny Śląsk bez barier

PRZEWODNIK

Dolny Śląsk bez barier

200 tras turystycznych
dla osób z niepełnosprawnościami,
seniorów i rodzin z dziećmi

Szanowni Państwo

Oddajemy w Wasze ręce przewodnik turystyczny „Dolny Śląsk bez barier – 200 tras turystycznych dla osób z niepełnosprawnościami, seniorów i rodzin z dziećmi”.

Poprzez tę publikację chcemy pokazać miejsca i trasy oraz walory turystyczne regionu Dolnego Śląska. Przewodnik ma inspirować i zachęcać do aktywnego wypoczynku oraz do udziału w życiu społecznym i integracji na turystycznym szlaku. Weryfikacja miejsc i ich dostępność zajęła nam prawie 8 lat od poprzedniej edycji.

Liczne wyprawy z wami w teren były konieczne, aby sprawdzić i potwierdzić przydatność danej trasy dla tej grupy turystów. Z różnych względów, głównie wynikających z możliwości lokomocyjnych i kondycyjnych, ludzie mniej sprawni fizycznie nie zawsze mogą docierać do wszystkich miejsc.

W związku z tym, że pojęcie osoby z niepełnosprawnością jest bardzo szerokie i obejmuje wiele dysfunkcji, staraliśmy się w tej publikacji opracować trasy ze szczególnym nastawieniem na cztery grupy (wózek, oko, ucho, i) dla których krawężnik bez podjazdu czy duże nachylenie drogi jest barierą.

Trasy zamieszczone zostały zweryfikowane w terenie i można powiedzieć, że jeśli wózek sobie poradzi, to osoby z innymi dysfunkcjami także. Tworząc przewodnik, myśleliśmy również o seniorach, którzy z uwagi na wiek są z reguły mniej sprawni. Chcemy, aby publikacja ta pozwoliła im korzystać z dobrodziejstw turystycznych Dolnego Śląska. Wydanie tego przewodnika kierujemy także do rodzin z dziećmi. Niech to będzie inspiracją do aktywności ruchowej i rekreacji na świeżym powietrzu dla tych wszystkich, którym zdrowie nie pozwala na duży wysiłek i wyczyn w ekstremalnych warunkach, a którzy chcą nadal korzystać z uroków natury.

Zapraszamy na Dolny Śląsk – bez barier!

2025

Trasy górskie dla niepełnosprawnych na terenie Polski POLECANE

Dziękuję za uwagę

Stanisław Francuz doktor nauk społecznych, specjalista ds. turystyki
osób z niepełnosprawności i autor wielu artykułów i przewodników turystycznych
dla tej grupy.

**Do zobaczenia na turystycznych szlakach
bez barier i dla każdego**

mail: biuro@progres.media.pl
stachfrancuz@gmail.com
biuro@dolnyslask.tv

Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich

Do zobaczenia na turystycznych szlakach Bez barier

Stowarzyszenie Inicjatyw Obywatelskich

